

Ane Halsboe-Jørgensens tale ved Uddannelsesdebatten

Taler

Ane Halsboe-Jørgensen
Uddannelses- og
forskningsminister

Dato

4. september 2020

Sted

Læreruddannelsen og HF i
Nørre Nissum

Vores unge generation skulle gerne se en masse døre åbne sig – ikke det modsatte

Et amerikansk tærtefirma blev voldsomt kendt i slutningen af 1800-tallet. Ikke kun for deres tærter. Men også for de forme, som tærterne blev leveret i. Der var nemlig nogle universitetsstuderende, som begyndte at kaste med de her tærteforme. De lå ret godt i luften, og sådan blev en dille født.

Og det var en dille, som varede et stykke tid. Indtil cirka 1950, hvor en innovativ sjæl fik en tanke: ”De der tærteforme af tin, som de unge mennesker kaster rundt med. Det kan vi godt gøre bedre. Vi laver den i plastik. Og så former vi den, så den ligger helt optimalt i luften”. Så det gjorde han. Ideen blev købt af en legetøjsfabrikant. I og med, at det her tærtefirma hed Frisbie Pie Company, så skulle det nye legetøj selvfølgelig hedde en frisbee.

Det synes jeg er et ret godt eksempel på, hvad leg fører til. At man begynder at kaste med tingene, fordi det er sjovt. Og ender med en hel industri og en sportsgren.

Gåden om gammaglimt

Et andet godt eksempel kommer fra egne rækker. I ”Go Morgen Danmark”, for ganske nylig, sad der pludselig tre fysikstuderende fra Niels Bohr Instituttet. De var, lige knap og nap, startet på 2. år af bacheloren. Og de kunne fortælle, at de havde løst et videnskabeligt mysterium, som forskere har kæmpet med i flere årtier. Det handler om gammaglimt, som er de her ekstremt kraftige eksplosioner ude i universet. Forskerne har vidst i lang tid, at gammaglimt kan

inddeles i 2 grupper, alt efter hvor længe de varer. Men de har haft ret store vanskeligheder ved at kategorisere dem helt endeligt.

Så kommer de her tre unge mænd og siger: ”Vi ved ikke noget om gammaglimt. Vi ved faktisk ikke særlig meget om astronomi. Men vi ved noget om maskinlæring. Måske det kan bruges til at lave den her kategorisering”. De tager i sommerhus, drikker øl og pukler løs over længere tid. Og de ender med at udgive en videnskabelig artikel. Forskere skriver fra hele verden. For dét, de har fundet frem til med maskinlæring, er en helt ny metode til at kategorisere gammaglimt. Det er et videnskabeligt gennembrud. Nærmest lige efter, at de var startet på studiet.

Det er også et ret godt eksempel på at tænke frit. Prøve noget af uden for de gængse rammer. Og man kan vel godt sige, at der indgår en vis portion leg i den proces, selvom det er dybt seriøst stof. Selvom det har krævet et stort, vedholdende arbejde.

Vi skal dyrke modet og nysgerrigheden

Sådan en historie gør mig – først og fremmest – umådelig stolt som minister. Jeg ved godt, at det ikke sker hver dag. Men tænk, at det sker! Sådan nogle historier er vigtige. De fortæller os noget om at være drevet af lyst. At være modig nok til at sige: ”Nu prøver vi det her af. Det værste, der kan ske, er, at det ikke virker”.

Samfundet har brug for dét mod og dén gejst. Og derfor er det vigtigt, at uddannelsessystemet dyrker det i de unge mennesker. For vores samfund lever af ny viden. Det er et afgørende konkurrenceparameter, og det er vejen til at løse mange af vores store samfundsproblemer. Hvis vi bare reproducerer og tager den sikre vej, så har vi ikke noget nyt at tilbyde verden.

Det er derfor, jeg så ofte praler af, at herhjemme – i Danmark – der uddanner vi ikke til at gå i takt. Vi uddanner til at være modige, til at sige imod, til at udfordre. Det har vi tradition for, og den tradition skal vi passe på.

Det der med, at når man er færdig med sin uddannelse og kommer ud til sin første chef, så gemmer man sig ikke ovre i hjørnet. Men man træder frem og siger: ”Vi kunne også gøre det på dén her måde”. ”Jeg har faktisk også nogle ideer”. ”Det, du siger, det kan jeg faktisk ikke forstå”. ”Jeg synes, det skulle være

den her vej”.

Udfordre. Ikke gå i takt. Det har vi en lang tradition for.

Hvad stopper os?

Men det betyder ikke, at vi er i mål. For der er også elementer i systemet, som ikke hjælper til, at modet og nysgerrigheden får plads. Jeg fik et meget konkret eksempel fra nogle universitetsundervisere. De sagde simpelthen: ”Når vi får vores studerende ind fra gymnasiet, så skal vi aflære dem, hvordan de lærer”. Det var, vel at mærke, på et studie, hvor man skal have et rimelig højt snit for at komme ind. Og hvor man skulle tro, at dét her var cremen. At det her var unge mennesker, som var dygtige, skarpe og med høje karakterer, der sejlede lige ind.

Men de oplevede at få nye og dygtige studerende ind fra gymnasiet med tårnhøje karakterer. Som er ekstremt dygtige, men også ekstremt præstationsorienterede. Til gengæld kniber det lidt med dybdelæringen. Det kniber med at reflektere. Strategierne for at få de her tårnhøje karakterer gør simpelthen, at det andet får mindre plads.

Når man så dykker ned i det og spørger sig selv, hvad det karakterfokus handler om. Så viser det sig, at det her felt er drevet af utrolig meget strategi for vores unge mennesker. Strategi i forhold til at markere sig og sige noget klogt i timerne. Men også strategi i forhold til at holde sin mund. At det er bedre at putte sig lidt nogle gange, hvis man er usikker på sit svar. Gud forbyde, at man kommer til at sige noget forkert!

Vores unge mennesker har en ekstrem stor faglighed. Vi har dygtige unge mennesker. Og det skal vi også have. For legen bygger oven på et fundament af faglighed. Men når et stigende antal studerende ikke mener, at de er klar til deres første job. Når arbejdsgiverne fortæller mig, at de ville ønske, at de unge medarbejdere kom mere på banen. Ligesom i gamle dage. At de ikke var så forsigtige i den her tid. Og når vi samtidig ser, at en stor gruppe unge mennesker ikke har det godt. Så er der altså noget som er ude af balance. Både i den måde vores studerende opfatter sig selv. Men også noget strukturelt i vores system.

Studenterrådgivningens største bekymringspunkt er, at mange studerende siger: ”Jeg er ikke den, jeg føler, jeg burde være”. Hvor kommer det der ”burde” fra?

Der hersker en absurd ide om, at den perfekte studerende findes. Der er bygget sådan nogle piedestaler op, som for mange står og prøver at klatre op på. Og så klatrer og klatrer vi. Men den forventning bunder ikke i noget ægte. Det føder til gengæld nogle forventninger til sig selv, studie, deres venner, deres job og deres selvfremstilling, som menneskeligt er helt vildt ærgerligt.

Det er alt for stor en omkostning, når man går og ikke føler, at man er en succes, og at alle døre ikke er åbne. Det er menneskeligt svært at befinde sig der. Men læringsmæssigt er det også rigtig ærgerligt. For hvis man ikke trives, så har man det ikke godt.

Jeg bliver tit spurgt, når jeg igen og igen taler om unge menneskers trivsel, om det ikke bare er et forsøg på at pakke dem ind i vat og fjerne de krav, vi har til dem. Men nej – tværtimod. Men trivsel er et fundament for at lære. Det er et fundament for at udvikle sig. Og det er, ikke mindst, et fundament for at turde tage chancer.

Vi skal se på optagesystemet og karakterskalaen

Hvad vil man så gøre ved det, som minister? Det er et af de helt store spørgsmål, for det her kan ikke ændres med en enkelt lov. Hvis man bare kunne, ville det være skønt.

I spørger i de her dage, om vi skal lege mere eller mindre. Jeg tror ikke, det er min opgave at diktere ”mere af det” eller ”mindre af det”. Der er meget stor forskel på at læse til maskinmester i den ene ende af landet, eller læse Forhistorisk Arkæologi i den anden ende.

Men der er nogle strukturelle håndtag, som vi er i gang med at se på. For der kan skrues. Og det er selvfølgelig med et formål om at få mere modige og nysgerrige studerende ud i den anden ende.

Det er et spørgsmål om vores optagelsessystem. Hvad er det, der kræves? Hvad er det, eleverne på vores ungdomsuddannelser skal stræbe efter for at komme videre? Vi har i dag nogle strukturer, der gør, at man i for lille grad vælger efter interesse. Hvor karaktererne i sig selv driver, hvad de unge søger. Hvor systemet i sig selv skævvrider ting.

Vi kan se, sort på hvidt, at dem med de højeste snit samler sig om de præcis samme uddannelser. Der har bredt sig en fremherskende opfattelse blandt de kommende studerende af, at man skal ”bruge sit snit”. Så selvom systemet er godt i udgangspunktet. Selvom det er effektivt. Selvom karakterer er nyttige i et optagelsessystem. Så ønsker jeg mig, at vi drejer det i en retning, hvor unge både er fagligt kvalificerede og motiverede for uddannelsen. Derfor er den kommende diskussion om vores optagesystem virkelig, virkelig vigtig.

Derudover skal vi have kigget på vores karakterskala. Det glæder jeg mig også rigtig meget til. I dag har vi i for høj grad en skala, hvor du starter på toppen. Så har du fået dit 12-tal. Og hver gang du begår en fejl, så bevæger du dig nedad i bedømmelsen. Det er en virkelig usund måde at bedømme vores unge mennesker på. Især i lyset af det fokus, vi har i dag. Derfor skal vi have en karakterskala, hvor det fylder i mindre grad.

Og så har vi også et perspektiv i, hvordan vi møder vores unge mennesker fra de er små. Der er kønspektiv i det at turde lege. Lene Tanggaard var inde på det tidlige, i det undersøgende studie fra Fysik på Københavns Universitet. Pigerne falder fra, fordi den legende tilgang ikke falder dem lige så naturligt. Der er også en kønsbias i det her.

Dørene skal åbne sig

Så ja, der skal kastes med tærteformene på vores uddannelser. Også af pigerne. Og det der forhåndskast behøver ikke sidde der i første hug. Tro mig, jeg har spillet håndbold i mange år. Man kan øve sig i ting – og det er okay.

De allermest spændende stier er jo sjældent trådt ud på forhånd. Som en af de tre studerende fra Niels Bohr sagde: ”Det meste videnskab handler jo om at prøve sig frem. Man ved sjældent, om det kommer til at virke, før man starter. Ellers havde man jo allerede løst problemet” (Christian Kragh Jespersen).

Vores unge generation skulle gerne se en masse døre åbne sig. Ikke det modsatte. Og de skulle gerne føle sig rodfæstede nok og modige nok til at bruge nogle af de åbne døre.

Det er det, uddannelse går ud på. Det er det, der kommer hele mennesker ud af.

Tak for ordet.

Kilde

www.ufm.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ane-halsboe-joergensens-tale-ved-uddannelsesdebatten-2020>